

หลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

The Principle of Managing Teaching and Learning the Thai Language as a Foreign Language

Corresponding author¹,
rungrude@g.swu.ac.th

รุ่งฤดี แผลงสร¹
Rungrudee Plaengsorn¹

Received: June 6, 2018
Revised: November 23, 2018
Accepted: December 4, 2018

บทคัดย่อ

ปัจจุบันมีชาวต่างประเทศสนใจเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เริ่มตั้งแต่การกำหนดแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อจัดเตรียมเนื้อหาบทเรียนให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนชาวต่างประเทศ รวมทั้งการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน การเลือกใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนชาวต่างประเทศต่างบรรลุเป้าหมายของตนในการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

คำสำคัญ : การจัดการเรียนการสอน, ภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ, ผู้เรียนชาวต่างประเทศ

ABSTRACT

At present, there are many foreign learners who are interested in learning the Thai language. Therefore, teachers need to understand the guidelines of teaching and learning the Thai language as a foreign language starting from setting the teaching approaches to prepare appropriate content for foreign learners. This includes providing in - class and out - of - class activities, selecting teaching materials, and evaluating the teaching and learning; all of which enable teachers and learners to achieve their goals in teaching and learning Thai as a foreign language. This article aims to explain the guidelines of managing teaching and learning the Thai language as a foreign language including the concept of teaching methods in foreign language; teaching and learning activities, using materials for teaching Thai as a foreign language, and evaluating the teaching and learning Thai as a foreign language.

Keywords : Teaching and Learning, Thai as a Foreign Language, Foreign Learners

¹ รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทนำ

ภาษาไทยเป็นภาษาหนึ่งที่ชาวต่างประเทศสนใจเรียนรู้ จะเห็นได้จากสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง เปิดสอนหลักสูตรการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศกันอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ หน่วยงานต่าง ๆ ยังจัดการประชุมวิชาการทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ อาทิ การจัดสัมมนาในระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา โดยกองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย (2544) การประชุมสัมมนาวิชาการเรื่อง การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ณ มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน (2550) หรือการจัดสัมมนานานาชาติการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ โครงการภาษาไทยเข้มแข็ง (บก.3) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2554) เป็นต้น

นอกจากนี้ สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน) ได้จัดทำมาตรฐานสาขาวิชาชีพงานภาษาต่างประเทศและล่ามแปล สาขาผู้สอนภาษาต่างประเทศ อาชีพผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมีมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย (สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน), 2561, ออนไลน์)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ชาวต่างประเทศสนใจเรียนภาษาไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การเรียนรู้แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศจึงเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะช่วยให้ผู้สอนบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ เนื่องจากการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศย่อมมีวิธีการสอนที่แตกต่างจากการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ให้เด็กไทย ดังนั้น ผู้สอนควรเข้าใจหลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ทั้งด้านแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ การจัดกิจกรรมและการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร เนื้อหา วิธีสอน และกลวิธีสอนที่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน อันจะทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ดังที่ สมศีล วัฒนวิเศษ (2547, น. 18-19) กล่าวถึงการเรียนภาษาต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จมีขั้นตอนสำคัญ 4 ขั้นตอนสรุปได้คือ ประการที่ 1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้เป็นรูปธรรมจะสอนฟัง พูด อ่าน เขียน หรือแปล ภายในกรอบเวลาใด โดยให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ประการที่ 2 รู้จักจัดเตรียมและแสวงหาแหล่งความรู้ที่เอื้อต่อการฝึกทักษะ ประการที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การเรียน 10 ประการ คือ ศึกษา ฝึกฝน สังเกต จดจำ เลียนแบบ ดัดแปลง วิเคราะห์ คั่นคว้า ใช้งาน และปรับปรุง และ ประการที่ 4 ลงมือปฏิบัติ

จะเห็นได้ว่า หลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่จะสร้างความสำเร็จให้ผู้สอนได้ ผู้สอนต้องเริ่มจากกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนอย่างชัดเจน รวมทั้งผู้สอนต้องมีกลยุทธ์การสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้พัฒนาทักษะภาษาทุกด้านอย่างคล่องแคล่ว ทั้งนี้การที่ผู้สอนจะประสบความสำเร็จตามหลักการดังกล่าวข้างต้นจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดวิธีสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อจัดเตรียมกิจกรรม สื่อการสอน และการประเมินผลอย่างเหมาะสมกับเนื้อหาและกลุ่มผู้เรียนต่อไป

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ การใช้สื่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อความรู้ ความคิด หรือความรู้สึกของตนไปยังผู้อื่น (ผู้รับสาร) อันจะทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันในกลุ่มสังคมเดียวกัน นอกจากการเรียนรู้ภาษาของสังคมตนเองแล้ว มนุษย์ยังเรียนรู้ภาษาของสังคมอื่นเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างคนต่างเชื้อชาติอีกด้วย ดังนั้น ภาษาจึงเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ทุกชาติที่สำคัญอย่างยิ่ง

หากกล่าวถึงประเภทของภาษา โดยทั่วไปนักภาษาศาสตร์แบ่งภาษาเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ (first language or mother tongue) ภาษาที่สอง (second language) และภาษาต่างประเทศ (foreign language) การเรียนรู้ภาษาทั้ง 3 ประเภทมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การเรียนรู้ภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่เป็นภาษาที่เด็กเรียนรู้เป็นภาษาแรกในชีวิต เพราะเด็กได้ยินได้ฟังภาษาที่พ่อแม่ ญาติพี่น้อง หรือพี่เลี้ยงสื่อสารกับเด็กในครอบครัว ทำให้สมองของเด็กเรียนรู้และจดจำ จนถึงวัยที่สามารถใช้ภาษาสื่อสารได้ แต่การเรียนรู้ภาษาที่สองและภาษาต่างประเทศผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้หลักไวยากรณ์ของภาษานั้น เพื่อให้สามารถใช้ภาษานั้นได้อย่างเจ้าของภาษา

ดังนั้น ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ เพื่อนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งเกิดจากการเห็นข้อจำกัดของแนวคิดที่เกิดขึ้นก่อน จึงเกิดแนวคิดใหม่เพื่อแก้ไขปรับปรุงแนวคิดเดิมให้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ไม่มีแนวคิดใดที่ดีที่สุดในการสอนภาษาต่างประเทศ ผู้สอนจึงควรเลือกนำแนวคิดแต่ละแนวคิดที่สอดคล้องกับวิธีสอนของผู้สอนมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดวิธีสอนภาษาต่างประเทศมีหลายแนวคิด สามารถสรุปรายละเอียดได้ ดังนี้ (สมิตรา อังวัฒนกุล, 2540, น. 40-119; รุ่งฤดี แพลงคร, 2561, น. 70-96)

1. **วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปล** (The grammar-translation method หรือ Translation method) เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แนวคิดหรือความเชื่อที่ว่า ภาษาเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ผ่านกระบวนการลอกเลียนแบบและท่องจำตามแนวคิดของกลุ่มโครงสร้างนิยม

วิธีการสอนแบบนี้ใช้วิธีการแปลเป็นหลัก โดยถือว่าภาษานั้นประกอบด้วยคำเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีความหมายตรงกับคำในภาษาอื่น การสอนไวยากรณ์จะสอนท่องกฎเกณฑ์และข้อศัพท์เฉพาะต่าง ๆ ในไวยากรณ์มากกว่าที่จะเรียนระบบโครงสร้างของภาษานั้น ๆ และผู้สอนเน้นที่ข้อยกเว้นต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็เป็นคำที่ไม่ได้ใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เมื่อแปลข้อความผู้แปลก็ต้องคิดถึงหลักของไวยากรณ์ในการแปลให้ถูกต้องอีกด้วย

วิธีการสอนแบบนี้จะมีประโยชน์สำหรับผู้เริ่มเรียนระยะแรก แต่ผู้เรียนจะไม่ได้เรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติ จึงอาจทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพูดได้

2. **วิธีสอนแบบตรง** (The direct method) วิธีนี้เน้นเรื่องการพูดและห้ามการแปลโดยเด็ดขาด ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่กฎเกณฑ์ของภาษา แต่ผู้เรียนจะเรียนไวยากรณ์ด้วยการใช้และพูดประโยคต่าง ๆ ด้วยปากเปล่าซ้ำ ๆ การสอนศัพท์จะใช้อุปกรณ์หรือรูปภาพประกอบ ส่วนคำที่แสดงกิริยาได้ก็แสดงกิริยาให้ดูและการสอนศัพท์แต่ละคำจะไม่ปรากฏเดี่ยว ๆ เป็นอันขาด แต่อยู่ในรูปของประโยคที่สามารถนำไปใช้ได้

วิธีสอนดังกล่าวนี้จึงตรงข้ามกับวิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลคือผู้เรียนไม่จำเป็นต้องท่องคำศัพท์หรือจดจำหลักเกณฑ์ทางภาษามากมาย แต่ผู้เรียนเรียนภาษาในสถานการณ์จริง เน้นทักษะการฟังและการพูด ส่วนทักษะการอ่านเป็นการนำเรื่องที่ผู้เรียนได้ฟังและพูดแล้ว มาฝึกอ่านออกเสียงและพยายามหาคำศัพท์จากบริบท สำหรับทักษะการเขียนเริ่มจากฝึกเขียนสรุปเนื้อเรื่องที่ได้จากการอ่านหรือพูดคุยกันมาแล้ว

3. **วิธีสอนแบบฟัง-พูด (audio-lingual approach)** เกิดจากแนวคิดทางจิตวิทยาพฤติกรรมและจิตวิทยาการเรียนรู้ รวมทั้งแนวคิดที่ว่าด้วยการเรียนรู้ภาษาเชิงโครงสร้างได้รับการยอมรับและผสมผสานกันออกมาเป็นวิธีการและกระบวนการเรียนรู้ภาษา

แนวการสอนนี้เน้นกระบวนการเรียนรู้ภาษาตามธรรมชาติ โดยเริ่มจากการฟังให้เข้าใจก่อนแล้วจึงพูด อ่าน และเขียนตามลำดับ การสอนระยะแรกเน้นที่การฝึกฟังและการออกเสียงให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดการจดจำรูปแบบโครงสร้างภาษา และการทำแบบฝึกหัดเพื่อการท่องจำหรือการฝึกซ้ำ ๆ การสอนโครงสร้างของภาษาจะสอนจากง่ายที่สุดขึ้นไปเป็นขั้น ๆ นอกจากนี้ ผู้สอนสามารถใช้ภาษาของผู้เรียนเพื่ออธิบายเนื้อหาที่ยากได้ เพื่อประหยัดเวลา แต่ผู้สอนควรใช้เท่าที่จำเป็น

4. **วิธีสอนตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจ (The cognitive code learning theory)** วิธีสอนแบบนี้อิงแนวคิดที่ว่าภาษาเป็นระบบที่เข้าไปตามกฎเกณฑ์ ความเข้าใจและการแสดงออกทางภาษาขึ้นอยู่กับความเข้าใจกฎเกณฑ์ เมื่อผู้เรียนเข้าใจรูปแบบของภาษาและความหมายแล้ว ก็จะสามารถใช้ภาษาได้ นอกจากนี้ การเรียนภาษาเป็นกระบวนการภายในสมอง มนุษย์สามารถเรียนรู้ภาษามาตั้งแต่เกิด ไม่ได้เกิดจากการวางเงื่อนไขเพียงอย่างเดียว

วิธีสอนแบบนี้คล้ายวิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลในส่วนที่เน้นความเข้าใจโครงสร้างทางภาษา แต่แตกต่างที่จุดมุ่งหมายในการสอน วิธีสอนแบบไวยากรณ์และแปลมุ่งสอนไวยากรณ์เพื่อนำไปใช้แปลข้อความ ความสำคัญจึงอยู่ที่ความสามารถในการเทียบเคียงภาษาทั้งสอง แต่การสอนตามทฤษฎีความรู้ความเข้าใจมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของภาษาที่เรียนก่อนนำไปใช้ การเลียนแบบและจดจำไม่ได้ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจภาษา ดังนั้น สิ่งที่น่ามาให้ผู้เรียนเรียนต้องเป็นสิ่งที่มีความหมายเสมอและมีการจัดลำดับความยากง่ายของเรื่องที่เรียนด้วย

5. **วิธีสอนแบบเงียบ (The silent way)** เป็นวิธีการเรียนรู้ภาษาที่มีแนวคิดพื้นฐานใกล้เคียงกับวิธีสอนแบบธรรมชาติ แต่มีวิธีสอนแตกต่างกันคือไม่ได้เน้นการฟังเป็นเวลานาน แต่ฟังแล้วต้องพูดตาม ออกเสียงให้ใกล้เคียงมากที่สุด ผู้สอนจะสอนการออกเสียงคำต่าง ๆ ด้วยการใช้อุปกรณ์การสอนที่เป็นแท่งไม้เป็นจุดเริ่มต้นและอุปกรณ์อื่น ๆ ต่อมาสอนรูปประโยคต่าง ๆ โดยนำเอาคำมารวมกัน ฝึกอ่านประโยคต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นโดยอาศัยแผนภูมิและผู้สอนพูดให้น้อยที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนฝึกพูดและคิดริเริ่มสร้างสรรค์ภาษาออกมา ผู้เรียนจะมีบทบาทในการพูดค่อนข้างสูงเช่นเดียวกับวิธีการเรียนรู้แบบกลุ่มสัมพันธ์ (community language learning) ที่ให้บทบาทของผู้สอนเป็นเหมือนผู้ให้คำปรึกษาคอยบอกคำหรือประโยคที่ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้นในห้องเรียน

6. **วิธีสอนแบบการตอบสนองด้วยท่าทาง (The total physical response)** แนวการสอนแบบนี้ให้ความสำคัญต่อการฟังเพื่อความเข้าใจ แนวความคิดเรื่องการเน้นทักษะการฟังเพื่อความเข้าใจได้มาจากการสังเกตการเรียนรู้ภาษาแม่ของเด็ก เด็กจะใช้เวลาฟังผู้คนรอบข้างก่อนที่จะเริ่มพูด เด็กจึงมีเวลาหาความหมายจากเสียงที่เขาได้ยิน

ระยะเริ่มแรกผู้เรียนไม่ต้องพูด แต่เป็นผู้ฟังและทำตามผู้สอน หลังจากเรียนโดยทำตามคำสั่งระยะหนึ่ง เมื่อผู้เรียนพร้อมที่จะพูด ก็จะเป็นผู้ออกคำสั่งเองและเรียนอ่านเขียนต่อไป วิธีสอนแบบนี้จึงไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกวิตกกังวลในการเริ่มเรียนภาษา เพราะเริ่มต้นเรียนด้วยการฟังและทำตามคำสั่งของผู้สอนเท่านั้น

7. **วิธีสอนแบบธรรมชาติ (The natural method หรือ The natural approach)** แนวคิดของวิธีสอนแบบธรรมชาติอิงแนวคิดการสอนภาษาตามแบบการรู้ภาษา (acquisition) คือกระบวนการเรียนรู้ภาษาเหมือนเด็กพูดภาษาแม่ได้โดยธรรมชาติ การสอนใช้วิธีการพูดเป็นหลักและผู้สอนจะเน้นเรื่องคำศัพท์อย่างมากโดยถือว่าการเรียนภาษานั้นคือการเรียนคำศัพท์ ส่วนไวยากรณ์ที่เรียนนั้นเป็นแบบให้คำจำกัดความและกฎเกณฑ์ ส่วนเนื้อเรื่องที่เรียนมักยึดเอาเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นเกณฑ์

วิธีสอนแบบธรรมชาติคล้ายกับวิธีสอนแบบตรง กล่าวคือ การสอนแบบวิธีธรรมชาติผู้เรียนฟังผู้สอนพูดภาษาต่างประเทศตั้งแต่เริ่มเรียนและผู้สอนจะใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสื่อสารกับผู้เรียนเช่นเดียวกับวิธีสอนแบบตรง แต่มีข้อแตกต่างจากวิธีสอนแบบตรงคือวิธีสอนแบบธรรมชาติผู้เรียนพูดภาษาแม่ควบคู่กับภาษาต่างประเทศได้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกวิตกกังวลในการสื่อสารกับผู้สอนมาก

8. วิธีสอนแบบชักชวน (suggestopedia) วิธีสอนแบบชักชวนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้สอนจะเป็นคนที่ผู้เรียนไว้วางใจ การเรียนการสอนเน้นการจัดบรรยากาศไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเครียดหรือวิตกกังวล

จะเห็นได้ว่า วิธีสอนแบบชักชวนเน้นการจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เป็นธรรมชาติ เป็นกันเอง สนุกสนาน หรือเหมือนพักผ่อน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการเล่นละคร บทบาทสมมติ การละเล่นแบบต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนจดจำได้ดียิ่งขึ้น แต่วิธีสอนแบบชักชวนไม่เหมาะกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ เนื่องจากผู้สอนอาจดูแลไม่ทั่วถึง

9. วิธีสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ (community language learning) วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจึงทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางภาษาให้แก่ผู้เรียน

การสอนแบบนี้ส่วนมากจะไม่มีแผนการเรียนที่ชัดเจนขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียน โดยปกติแล้วการเรียนการสอนผู้สอนจะให้ผู้เรียนพูดแสดงความรู้สึกเป็นภาษาของผู้เรียน แล้วผู้สอนจะแปลหรือตีความเรื่องให้ผู้เรียนพูดให้ทั้งชั้นฟัง บรรยากาศในห้องเรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเรียนที่เรียนอย่างอิสระ เน้นให้ทุกคนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

วิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ไม่เหมาะกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่เช่นเดียวกับวิธีสอนแบบชักชวน เนื่องจากผู้สอนอาจดูแลผู้เรียนไม่ทั่วถึง

10. วิธีสอนแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (The communication approach) การเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในระยะหลังมีแนวคิดเกี่ยวกับการสอนภาษาเปลี่ยนไปเป็นการสอนเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากมีความเชื่อว่า ภาษาไม่ได้เป็นเพียงระบบไวยากรณ์เท่านั้น แต่ภาษาคือระบบการสื่อสารหรือสื่อความหมาย ดังนั้นการสอนภาษาจึงควรสอนให้ผู้เรียนสามารถนำภาษาไปใช้สื่อสารหรือสื่อความหมายได้ (สุมิตรา อังวัฒนะกุล, 2540, น. 107)

ฉะนั้นการเรียนรู้ภาษาผู้สอนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกฝนการใช้ภาษาในบริบททางภาษาและวัฒนธรรมตามความเป็นจริง การเรียนการสอนจึงเน้นเนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสารมากกว่าเน้นการยัดเยียดและรูปแบบ รูปประโยคที่ใช้ฝึกจึงเป็นรูปประโยคที่สร้างตามสถานการณ์จริงที่ใช้พูดกันในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ได้จริงและใช้ได้ถูกต้องเหมือนเจ้าของภาษา

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นเป็นแนวคิดที่ผู้สอนภาษาต่างประเทศทุกภาษาควรมีความเข้าใจเป็นเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ เช่นเดียวกับผู้สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศก็ควรมีความเข้าใจว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติย่อมไม่เหมือนการจัดการเรียนภาษาไทยให้เด็กไทย ดังนั้น การนำแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติจึงเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งที่จะทำให้การวางแผนการสอนประสบผลสำเร็จในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้ การนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) มาปรับใช้ร่วมกับแนวคิดดังกล่าวข้างต้นจะ ช่วยส่งเสริมผู้เรียนชาวต่างประเทศได้เรียนรู้ภาษาไทยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนวางแผนการสอนไว้ โดยผู้เรียนได้ลงมือ ปฏิบัติการใช้ภาษาจริงด้วยตนเอง ทำให้สามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เดิมได้อย่างมีความหมายต่อผู้เรียน อันจะ ทำให้การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศประสบผลสำเร็จอย่างดี

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การฝึกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ สำหรับการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศนั้น กิจกรรมการเรียนการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความ ชำนาญในทักษะภาษาทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

กิจกรรมการเรียนการสอนมีทั้งกิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมนอกชั้นเรียนหรือกิจกรรมนอก หลักสูตร ดังนั้น หากผู้สอนวางแผนการสอนอย่างชัดเจน ด้วยการเลือกกิจกรรมทั้งสองรูปแบบให้สอดคล้องกัน รวมทั้งให้เหมาะสม กับกลุ่มผู้เรียน เนื้อหาบทเรียน และระยะเวลาเรียนจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน อย่างดี

จะเห็นได้ว่า การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะ กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้ฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาไทยให้เกิดความชำนาญและเชี่ยวชาญ ดังที่ สุไร พงษ์ทองเจริญ (2526, น. 189) และสุมิตรา อังวัฒนกุล (2540, น. 121-122) กล่าวถึงความสำคัญของการใช้สื่อการ สอนและกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศสรุปได้ว่า การเลือกใช้สื่อและกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนจะช่วยให้ ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาด้านต่าง ๆ รวมทั้งสื่อช่วยให้การอธิบายของผู้สอนมีความเข้าใจชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ สื่อและ กิจกรรมเป็นสิ่งเร้ากระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้ดีขึ้น

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือกิจกรรมในชั้น เรียนหรือกิจกรรมในหลักสูตรและกิจกรรมนอกชั้นเรียนหรือกิจกรรมนอกหลักสูตร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **กิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมในหลักสูตร** การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะ ภาษาต่างประเทศในชั้นเรียนมีความสำคัญอย่างมาก กล่าวคือ กิจกรรมในชั้นเรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะทางภาษา ให้คล่องแคล่ว อันเป็นเป้าหมายสำคัญของผู้เรียนในการเรียนภาษาต่างประเทศทุกภาษา

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมในหลักสูตรแบ่งได้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นแนะนำบทเรียน (presentation) หรือเรียกว่า ขั้นเกริ่นนำก่อนเข้าสู่บทเรียน ขั้นนี้ผู้สอนจะ เตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนการสอนทักษะต่าง ๆ ตามที่ผู้สอนได้วางแผนการสอนไว้ในแต่ละชั่วโมงเรียน กิจกรรมใน ขั้นตอนนี้ ได้แก่ การแนะนำคำศัพท์ การอธิบายรูปประโยค (pattern) ที่ต้องใช้ในบทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อม ก่อนนำภาษาไปใช้สื่อสารจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นฝึก (practice) เป็นขั้นการฝึกใช้ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจรูปประโยคและสามารถนำไปใช้ ในขั้นที่ 3 ได้อย่างถูกต้อง กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การแบ่งกลุ่มฝึกถาม-ตอบตามแบบฝึกหัดที่ ผู้สอนเตรียมไว้

ขั้นที่ 3 ขั้นนำไปใช้ (production) เป็นขั้นที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ผลิตภาษาหรือใช้ภาษาอย่างแท้จริง ผู้สอนควร บูรณาการทักษะทั้งสี่ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารทุกทักษะ อันจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการใช้ ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การให้ผู้เรียนพูดหรือเขียนสรุปเรื่องสั้น ๆ การทำแบบฝึกหัด ถาม-ตอบ

การจัดกิจกรรมทั้ง 3 ชั้นนี้สามารถนำไปใช้กับผู้เรียนชาวต่างประเทศทั้งระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง โดยปัจจัยสำคัญที่ผู้สอนควรคำนึงถึงคือระดับความสามารถในการใช้ภาษาไทยของผู้เรียนที่แตกต่างกัน การเลือกใช้กิจกรรมในแต่ละชั้นตอนจึงต้องให้เหมาะสมกับผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารได้อย่างคล่องแคล่วตามระดับความสามารถของตน อันจะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนภาษาไทยให้พัฒนาต่อไป

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ดี ผู้สอนควรคำนึงถึงความสะดวกคล่องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาของบทเรียน ระยะเวลาเรียน รวมทั้งมีขั้นตอนและการประเมินผลการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้สอนสามารถควบคุมเวลาในการทำกิจกรรมได้ตามกำหนดเวลาเรียน อย่างไรก็ตาม ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมของชั้นเรียน แต่ต้องพยายามควบคุมเนื้อหาการสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

2. กิจกรรมนอกชั้นเรียนหรือกิจกรรมนอกหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนนอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนดไว้ เพื่อเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนเพิ่มขึ้น เช่น การไปทัศนศึกษาสถานที่สำคัญต่าง ๆ ทั้งอุทยานประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ฯลฯ การร่วมงานเทศกาลหรือวัฒนธรรมไทย เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง ฯลฯ หรือการพักกับครอบครัวคนไทย กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้ฝึกฝนการสื่อสารภาษาไทยพร้อมกับได้เรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมประเพณีของคนไทยไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้การใช้ภาษาไทยในสถานการณ์จริงอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้สอนควรจัดให้มีทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนอย่างสอดรับกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ทักษะอย่างเข้าใจด้วยกิจกรรมในชั้นเรียน แล้วเสริมด้วยการทำกิจกรรมนอกชั้นเรียน เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศได้ฝึกใช้ทักษะภาษาไทยในชีวิตประจำวันอย่างครบถ้วนและมั่นใจในการใช้ภาษามากขึ้น

การใช้สื่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

สื่อการสอนหมายถึงตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระความรู้ ความคิด ทักษะคติของผู้สอนไปยังผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจบทเรียนอย่างชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ “สื่อการสอน” ในการเรียนรู้ภาษาย่อมเป็นเครื่องมือฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทางภาษาให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

สื่อการสอนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศให้มีความเข้าใจภาษาไทยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

แนวทางการเลือกลักษณะของสื่อการสอนที่ดีที่ผู้สอนควรพิจารณา ได้แก่ เป็นสื่อที่เหมาะสมกับบทเรียน กลุ่มผู้เรียน ขนาดของสื่อ ระยะเวลาเรียน และสถานที่เรียน ดังนั้น หากผู้สอนเข้าใจลักษณะของสื่อการสอนที่ดีก็จะช่วยให้เลือกใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังที่ กิดานันท์ มลิทอง (2543, น. 99) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกสื่อการสอนสรุปได้ว่าการเลือกสื่อการสอนผู้สอนต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้ชัดเจนก่อน เพื่อใช้วัตถุประสงค์นั้นเป็นตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณา ได้แก่

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้นได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากเกินไป

5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าผลิตเองควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

ประเภทของสื่อการสอนที่ใช้สอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศแบ่งได้หลายประเภท บทความนี้จะแบ่งสื่อการสอนตามลักษณะของสื่อ ได้แก่ สื่อวัสดุ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อประสม และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสื่อแต่ละประเภทมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. **สื่อวัสดุ** เป็นสื่อการสอนที่ทำจากวัสดุต่าง ๆ ตัวอย่างสื่อวัสดุ เช่น บัตรคำพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ภาษาไทย บัตรภาพ ของจริง ของจำลอง ข้อดีของสื่อวัสดุคือหาได้ง่าย ราคาไม่แพงเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนประเภทอื่น ๆ แต่ข้อจำกัดคืออาจมีระยะเวลาการใช้งานจำกัด เนื่องจากอาจผุพังตามกาลเวลาและไม่เหมาะกับกลุ่มผู้เรียนจำนวนมาก

ตัวอย่าง สื่อวัสดุ



บัตรพยัญชนะ

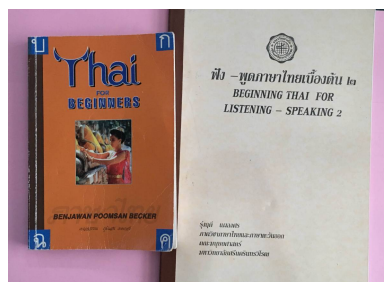


ของจริง

2. **สื่อสิ่งพิมพ์** ได้แก่ หนังสือ แบบเรียน หรือเอกสารประกอบการสอน รวมทั้งนิตยสารและเอกสารต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้เป็นสื่อการสอนเรื่องต่าง ๆ การเลือกใช้สื่อสิ่งพิมพ์ผู้สอนต้องคำนึงถึงการคัดเลือกเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับวิธีการสอน รวมทั้งหากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ แบบเรียน หรือเอกสารประกอบการสอนควรมีการแบ่งเนื้อหาออกในแต่ละชั่วโมงไว้อย่างชัดเจน

ข้อดีของสื่อสิ่งพิมพ์คือหากเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือ แบบเรียน หรือเอกสารประกอบการสอนผู้สอนสามารถปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ง่าย เมื่อเปลี่ยนกลุ่มผู้เรียนใหม่หรือเพิ่มเติมเนื้อหาให้ทันสมัยขึ้น นอกจากนี้ หากเป็นนิตยสารหรือหนังสือพิมพ์ผู้สอนสามารถหาซื้อได้ง่าย ส่วนข้อจำกัดคือเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์ผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้ทันสมัยตลอดเวลา ดังนั้น หากต้องปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยต้องใช้เงินลงทุนสูง อาจไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ในกรณีมีผู้เรียนจำนวนน้อยได้

ตัวอย่าง สื่อสิ่งพิมพ์



หนังสือและเอกสารการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ

3. **สื่อประสมหรือมัลติมีเดีย** เป็นสื่อที่นำสื่อหลาย ๆ ประเภทมารวมกัน เช่น ข้อความ ภาพ เสียง รวมทั้งการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยให้สื่อประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวสามารถถ่ายทอดเนื้อหาไปสู่ผู้เรียนได้อย่างสมบูรณ์ สื่อประสมจึงเป็นสื่อที่ผู้สอนนิยมนำมาเป็นสื่อการสอนผู้เรียนชาวต่างประเทศอย่างมาก เช่น ภาพยนตร์ ละคร เพลง ฯลฯ เนื่องจากปัจจุบันสื่อประสมเป็นสื่อที่หาได้ง่ายและสามารถเลือกสรรเนื้อหาได้ตรงกับบทเรียนอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้สอนควรคำนึงถึงการคัดเลือกเนื้อหาที่ไม่ยากหรือง่ายเกินไปเพื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนอย่างแท้จริง

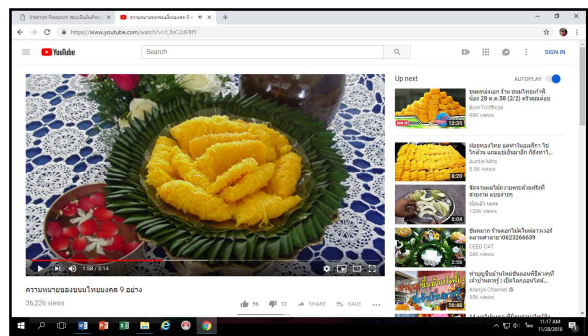
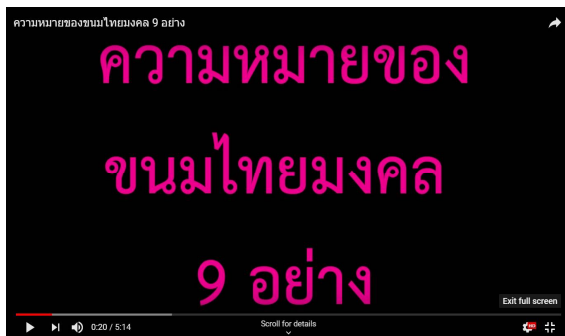
ข้อดีของสื่อประสมคือสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้อย่างดี เนื่องจากสื่อประสมเสนอเนื้อหาด้วยสื่อหลายรูปแบบทั้งที่เป็นตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงพูด หรือเสียงดนตรี แต่ข้อจำกัดคือหากผู้สอนไม่มีความสามารถทางคอมพิวเตอร์อาจเป็นเรื่องยุ่งยาก จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญผลิตสื่อประสม นอกจากนี้ ค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อประสมยังแพงกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ ด้วย

4. **สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information technology) หรือเรียกว่า “ไอที”** เป็นสื่อการสอนที่นิยมใช้กันในปัจจุบัน เพราะมีความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดเวลาในการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างทันสมัย

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาเนื้อหาในสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน กล่าวคือ เนื้อหาตรงกับวัตถุประสงค์ของบทเรียนหรือไม่ รวมทั้งควรคำนึงถึงความถูกต้องและความทันสมัยของเนื้อหาในสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อดีของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศคือสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็วทั่วทุกมุมโลก ทำให้สะดวกรวดเร็วและประหยัดเวลาในการเตรียมสื่อการสอน แต่ข้อจำกัดคือผู้สอนจำเป็นต้องคัดเลือกข้อมูลที่มีอย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน รวมทั้งมีข้อจำกัดในเรื่องสถานที่ หากไม่มีไฟฟ้าก็ไม่สามารถใช้สื่อประเภทนี้ได้

ตัวอย่าง สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เรื่อง “ความหมายของขนมไทยมงคล 9 อย่าง”



ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=f_8sC2dFBfY

จะเห็นได้ว่า สื่อการสอนมีหลายประเภทและมีความสำคัญต่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยให้แก่ชาวต่างประเทศมีความเข้าใจภาษาไทยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น การวางแผนเลือกใช้สื่อการสอนได้เหมาะสมกับเนื้อหา กลุ่มผู้เรียน และระยะเวลาเรียนจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามแผนการสอนที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ การใช้สื่อประสมและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้สอนต้องระบุงการอ้างอิงแหล่งที่มาให้ถูกต้องด้วย

การประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

การประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งต่อผู้สอนและผู้เรียน ชาวต่างประเทศ กล่าวคือ ผู้สอนจะได้ทราบว่า การจัดเนื้อหาของบทเรียน การเลือกกิจกรรมและการใช้สื่อการสอนมี ประสิทธิภาพเพียงใด ส่วนผู้เรียนจะได้ทราบว่า ตนเองมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้นมากน้อยหรือไม่อย่างไร มีจุดบกพร่องในทักษะใดหรือเรื่องใด เพื่อนำมาแก้ไขและพัฒนาให้สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและอย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

ขั้นตอนการประเมินผลการเรียนแบ่งได้ 3 ขั้น ได้แก่ ขั้นประเมินผลก่อนเรียน ขั้นประเมินผลระหว่างเรียนและ ขั้นประเมินผลหลังการเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. **ขั้นประเมินผลก่อนเรียน** ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลก่อนผู้สอนเริ่มสอน วัตถุประสงค์สำคัญของขั้นตอนนี้ คือเพื่อให้ทราบว่า ผู้เรียนชาวต่างประเทศมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้ทักษะภาษาไทยแต่ละทักษะอยู่ใน ระดับใดหรือมีพื้นฐานความรู้ทางภาษาไทยมากน้อยเพียงใด วิธีประเมินผลในขั้นตอนนี้ผู้สอนจะใช้แบบทดสอบวัดระดับ ความสามารถทางภาษา เพื่อแบ่งระดับของผู้เรียน

ผลจากการประเมินผลก่อนเรียนนี้จะช่วยให้ผู้สอนนำไปจัดกลุ่มผู้เรียน เลือกเนื้อหาบทเรียน เลือกใช้กิจกรรม รวมทั้งเลือกใช้สื่อการสอนได้อย่างเหมาะสมต่อไป

2. **ขั้นประเมินผลระหว่างเรียน** ขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลเพื่อเก็บคะแนนของผู้เรียนชาวต่างประเทศตาม แบบฝึกหัดหรือกิจกรรมที่ผู้สอนกำหนดไว้ โดยผู้สอนจะประเมินผลตามวัตถุประสงค์ของแต่ละแผนการสอนที่กำหนดไว้ว่า ผู้เรียนผ่านตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็ข้อ มีวัตถุประสงค์ข้อใดที่ไม่ผ่าน เพื่อนำมาแก้ไขพัฒนาผู้เรียนต่อไป

วิธีการประเมินผลในขั้นตอนนี้มีหลายรูปแบบ เช่น การสังเกต การซักถาม การทำแบบฝึกหัดทำบทเรียนหรือ การตรวจงานแล้วนำมาบันทึกไว้ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลการเรียนร่วมกับการประเมินผลหลังการเรียนต่อไป

3. **ขั้นประเมินผลหลังการเรียน** เป็นขั้นตอนการทดสอบผู้เรียนชาวต่างประเทศเมื่อเรียนจบเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ วิธีการประเมินผลหลังการเรียนโดยทั่วไปผู้สอนจะใช้ข้อสอบ เพื่อวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ของการ เรียน ข้อสอบที่ใช้ประเมินผลการเรียนการสอน มีหลายประเภท ได้แก่

3.1 ข้อสอบแบบถูก-ผิด (true-false) เป็นข้อสอบที่ให้ผู้เรียนเลือกคำตอบได้เพียง 2 ข้อคือถูกหรือผิด ข้อสอบประเภทนี้อาจใช้ประโยชน์ได้น้อยที่สุดในการประเมินผลทางภาษาเพราะใช้ทดสอบความจำเนื้อหาความรู้ แต่ผู้สอน จำเป็นต้องเลือกใช้บ้าง เช่น ใช้ทดสอบเรื่องคำศัพท์หรือการอ่านแล้วตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน รวมทั้งอาจให้ผู้เรียนเลือก คำหรือข้อความที่ผิดแล้วแก้ไขคำผิดหรือส่วนที่ทำให้ข้อความนั้นผิดก็ได้

ตัวอย่าง

จงทำเครื่องหมายถูก (✓) หน้าข้อที่ถูกและทำเครื่องหมายผิด (✗) หน้าข้อที่ผิด

.....1. ฉันเรียกพ่อของพ่อว่าตา

.....2. ฉันเรียกแม่ของแม่ว่ายาย

.....3. ฉันเรียกน้องสาวของพ่อว่าน้ำ

3.2 ข้อสอบแบบจับคู่ (matching test) ข้อสอบแบบจับคู่เป็นข้อสอบที่กำหนดข้อความที่สัมพันธ์กันสอง รายการ โดยรายการทางด้านซ้ายเป็นคำถาม ส่วนรายการด้านขวาเป็นคำตอบ ผู้สอนจะให้ผู้เรียนพิจารณาความสัมพันธ์ใน รายการทั้งสองด้านที่เกี่ยวข้องกันแล้วเลือกจับคู่ ข้อสอบประเภทนี้เหมือนข้อสอบแบบถูก-ผิดคือใช้ทดสอบความจำเนื้อหา

ความรู้ ดังนั้น ข้อควรระวังในการออกข้อสอบประเภทนี้คือข้อความที่จะนำมาจับคู่กันควรเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาเดียวกัน เช่น คำศัพท์กับความหมาย เหตุการณ์กับวัน เดือน ปีของเหตุการณ์ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนไม่สับสนเมื่อทำข้อสอบ

ตัวอย่าง

จงโยงเส้นจับคู่บทสนทนาให้ถูกต้อง

- | | |
|----------------------------------|----------------------------|
| ก. จะสั่งอะไรดีครับ | 1. ไม่มีครับ มีแต่น้ำมะนาว |
| ข. แกงเขียวหวานรสชาติเป็นอย่างไร | 2. ขอข้าวผัดไก่ 1 จาน |
| ค. ขอน้ำส้ม 1 แก้ว | 3. เผ็ดแต่อร่อย |

3.3 ข้อสอบแบบเติมคำ (gap filling) เป็นข้อสอบที่ให้ผู้เรียนเขียนคำตอบสั้น ๆ โดยดึงจากข้อมูลที่จำไว้ ออกมา เป็นลักษณะการใช้กระบวนการทางสมองที่มีความซับซ้อนมากขึ้น สามารถวัดทักษะการคิดและการแก้ปัญหาได้โดยตรง

ตัวอย่าง

จงเติมคำในช่องว่างให้ถูกต้อง

- ฉันเห็นเรือ.....แล่นในทะเล (ใบ ไบ)
- เด็กดีต้องมีน้ำ.....(ใจ ใจ)
- พ่อชอบกิน.....ดาวสุก (ไข่ ไข่)

3.4 ข้อสอบแบบตอบสั้น ๆ (short answers) เป็นข้อสอบที่ผู้เรียนต้องประมวลความรู้ ความเข้าใจจากการฟังหรือการอ่าน แล้วนำมาตอบคำถามสั้น ๆ ข้อควรคำนึงในการออกข้อสอบประเภทนี้คือต้องใช้คำถามอย่างชัดเจนตรงประเด็น เพื่อไม่ให้ผู้เรียนสับสนในการตอบคำถาม

ตัวอย่าง

จงอ่านเรื่อง “ภูมิศาสตร์ของประเทศไทย” แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

- ประเทศไทยตั้งอยู่ในทวีปอะไร

.....

- ประเทศไทยแบ่งเป็นกี่ภาค มีภาคอะไรบ้าง

.....

- ทิศใต้ของไทยติดกับประเทศอะไร

.....

3.5 ข้อสอบแบบโคลซ (cloze test) ข้อสอบชนิดนี้มีลักษณะคล้ายข้อสอบแบบเติมคำ แต่ตำแหน่งของคำที่จะเว้นช่องว่างมีระบบที่แน่นอน เช่น เว้นให้เติมคำที่ 5 หรือที่ 6 หรือที่ 7 ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นทุก ๆ 5-7 คำและคำที่เว้นให้เติมจะไม่ใช้กลุ่มคำประเภทเดียวกัน สิ่งสำคัญคือข้อความที่เลือกมานั้นต้องเป็นบทความจริง (authentic) เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์อ่านข้อความที่พบได้ในชีวิตประจำวันจริง แต่ผู้สอนอาจปรับแก้เนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนได้

ตัวอย่าง

รับสมัครด่วน

บริษัทฯ ดำเนินธุรกิจนำเข้าหลอดไฟฟ้า ต้องการรับสมัคร.....1.....ชายประจำห้างสรรพสินค้า มี.....2.....ดังนี้

- จบการศึกษาระดับ ม. 6
- ชายหรือหญิง3....ระหว่าง 20 ปีขึ้นไป (ชายต้องผ่านการเกณฑ์ทหาร)

3. บุคลิกดี, มีมนุษยสัมพันธ์, มีความกระตือรือร้น
4. สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้บ้าง
5. ถ้ามี.....4....ด้านการขายจะได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ

สนใจ.....5....ได้ที่ คุณจิราพรรณ Tel. 02-237-4756

อ่านเรื่องข้างบนแล้วใส่ตัวเลขหน้าคำศัพท์ต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

.....อายุ

.....ประสบการณ์

.....พนักงาน

.....ติดต่อ

.....คุณสมบัติ

3.6 ข้อสอบแบบเลือกตอบ (multiple choice) เป็นข้อสอบที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบันและได้รับการพิจารณาว่า เป็นข้อสอบที่มีประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากสามารถวัดได้ทั้งการเรียนรู้ในระดับความรู้ขั้นต่ำและระดับความรู้ขั้นสูง ข้อสอบประเภทนี้ประกอบด้วย 2 ส่วนคือส่วนข้อคำถาม (stem) และส่วนตัวเลือก (alternative หรือ choice) ความยากที่สุดของข้อสอบประเภทนี้คือการสร้างตัวลวงที่มีประสิทธิภาพ ส่วนการเขียนข้อคำถามที่มีประสิทธิภาพนั้นมีหลายแนวทาง เช่น ทดสอบการจดจำข้อเท็จจริง ทดสอบความรู้ในหลักการ และทดสอบการนำหลักการไปใช้

ตัวอย่าง

จงอ่านเรื่อง “วันลอยกระทง” แล้วตอบคำถามต่อไปนี้

1. วันลอยกระทงเริ่มมีมาตั้งแต่เมื่อไร

ก. สมัยปัจจุบัน

ข. สมัยสุโขทัย

ค. สมัยอยุธยา

2. วันลอยกระทงตรงกับวันอะไร

ก. วันเพ็ญเดือนสิบ

ข. วันเพ็ญเดือนสิบเอ็ด

ค. วันเพ็ญเดือนสิบสอง

3. ตำนานทางศาสนาพุทธเล่ากันว่า ใครเป็นคนศรัทธาพระพุทธเจ้า

ก. พญานาค

ข. พราหมณ์

ค. พระนารายณ์

จะเห็นได้ว่า การประเมินผลเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ที่จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาไทยระดับใด วัดอุปสงค์ข้อใดในบทเรียนที่ผู้เรียนต้องแก้ไขปรับปรุง ส่วนผู้สอนเองจะได้ทราบว่า วิธีการสอน การเลือกกิจกรรมหรือการใช้สื่อการสอนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร หรือควรปรับเปลี่ยนกิจกรรมและสื่อการสอนอย่างไรที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อาษาไทยมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้การเรียนการสอนบทเรียนเดิมในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทสรุป

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศอย่างเป็นระบบมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างประเทศให้ประสบผลสำเร็จนั้นผู้สอนควรตระหนักอยู่เสมอว่า การสอนภาษาไทยให้ “ชาวต่างประเทศ” มีหลักการสอนที่แตกต่างจากการสอนภาษาไทยให้ “เด็กไทย” เนื่องจากเด็กไทยเป็นเจ้าของภาษา ประกอบกับอยู่ในสภาพแวดล้อมของการใช้ภาษาไทยตลอดเวลา จึงทำให้เกิดการเรียนรู้และรับภาษาได้ง่ายกว่าชาวต่างประเทศ ดังที่ คเนิงนิตย์ จันทุรัตน์ (2554, น. 40) อธิบายความแตกต่างของการเรียนรู้ภาษาแม่กับภาษาต่างประเทศสรุปได้ว่า เด็กปกติทุกคนเรียนภาษาหนึ่งหรือภาษาแม่ได้โดยไม่อาศัยการเรียนการสอน เด็กจะเรียนรู้ภาษาได้เมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการใช้ภาษานั้น โดยเด็กจะฝึกใช้เสียงและโต้ตอบกับสิ่งแวดล้อมตามลำดับอายุและความพร้อมของเด็ก ซึ่งพ่อแม่หรือใคร ๆ ไม่ต้องสอน แต่ผู้เรียนภาษาต่างประเทศส่วนใหญ่อาศัยการสอนเป็นสำคัญจึงเกิดการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้น

ฉะนั้น การที่ผู้สอนมีความรู้ภาษาไทยอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ ผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ ทั้งเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับวิธีสอนภาษาต่างประเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ การใช้สื่อการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศอย่างถูกต้อง แล้วนำองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นขั้นตอนและสอดคล้องกับเนื้อหาที่จะสอน ก็จะทำให้ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียน ระยะเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อการสอน และการประเมินผลได้อย่างตรงประเด็น อันจะทำให้ผู้สอนบรรลุวัตถุประสงค์การสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศอย่างดี รวมทั้งผู้เรียนชาวต่างประเทศก็บรรลุจุดมุ่งหมายในการเรียนภาษาไทยอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

บรรณานุกรม

การประชุมจัดตั้งสมาคมการเรียนการสอนภาษาไทยแห่งประเทศไทยแห่งประเทศไทยและสัมมนาวิชาการ “การเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ วันที่ 14-17 ธันวาคม 2550. ณ มหาวิทยาลัยภาษาและการค้าต่างประเทศกวางตุ้ง.” กวางโจว: สถานกงสุลใหญ่ ณ นครกวางโจว สาธารณรัฐประชาชนจีน.

กองวิเทศสัมพันธ์ สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). การสัมมนาระดับภูมิภาคว่าด้วยการเรียนการสอนภาษาไทยในบริบทไทยศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คณินันต์ย์ จันทร์ธนะ. (2554). ภาษาศาสตร์ประยุกต์ในการเรียนรู้ภาษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จินตนา พุทธิเมตตะ. (2554). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ : โครงการภาษาไทยเข้มแข็ง (บก. 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

รุ่งฤดี แผลงศร. (2561). ศาสตร์การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศักดิ์ดา เปลี่ยนเดชา. (2561, มกราคม-มิถุนายน). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 19 (1), 218-233.

สถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์การมหาชน). โครงการจัดทำมาตรฐานอาชีพ สาขาวิชาชีพงานภาษาต่างประเทศและล่ามแปลอาชีพผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ. สืบค้นเมื่อ 27 พฤศจิกายน 2561, จาก <https://www.tpqi.go.th/detail.php?WP=oGM3ZRj5oH9axUF5nrO4Ljo7o3Qo7o3Q>

สมศีล ฉานวังสะ. (2547). กลยุทธ์ในการเรียนภาษา. วารสารภาษาปริทัศน์. 21, 16-24.

สุมิตรา อังวัฒนากุล. (2540). วิธีสอนภาษาอังกฤษ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุไร พงษ์ทองเจริญ. (2526). วิธีสอนภาษาอังกฤษสำหรับผู้เริ่มเรียน. กรุงเทพฯ: ประมวลศิลป์.